

V. Ю. Стрельников, доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри філософії і економіки освіти Полтавської академії
неперервної освіти ім. М. В. Остроградського
Strelnikov Viktor, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of Philosophy and Economics of Education,
M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education
E-mail: strelnikov@pano.pl.ua
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-8822-9517>

ФІЛОСОФІЯ ПРОЄКТУВАННЯ І РЕАЛІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ПЕДАГОГА В УМОВАХ ВІЙНИ

Розглянуто філософські засади проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни, показано основні напрями діяльності у Полтавській академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського спеціальної дослідницької групи «Індивідуальна освітня траєкторія в сучасній школі».

У статті визначено напрями діяльності означеної спеціальної дослідницької групи: 1) виокремлення філософських засад проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії: основних принципів, за якими здійснюються проектування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни; структури діяльності проектування педагогом індивідуальної освітньої траєкторії; умінь і якостей педагога, необхідних для проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; 2) окреслення низки психолого-педагогічних умов проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагогом на засадах неперервної проєктивної освіти, за яких цей процес буде для нього цікавим, корисним, необхідним і вигідним.

Визначено подальші завдання групи: 1) розроблення експериментальної моделі індивідуальної освітньої траєкторії педагога; 2) виокремлення складників і структури проєкту індивідуальної освітньої траєкторії педагога; 3) визначення можливостей для впровадження напрацьованих групою матеріалів в освітні процеси закладів фахової підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Наголошено на наявності двох об'єктивних соціальних умов, які позитивно впливають на реалізацію педагогом індивідуальної освітньої траєкторії: 1) сучасне інформаційне суспільство, що створює додаткові можливості для неформальної неперервної освіти; 2) гуманізація освіти, яка впливає на його самовизначення, на вибір педагогом життєво важливих цінностей, професійний розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією.

Ключові слова: філософські засади, проектування, розроблення, планування, прогнозування, моделювання, реалізація, індивідуальна освітня траєкторія педагога, неперервна освіта, спеціальна дослідницька група.

PHILOSOPHY OF DESIGNING AND IMPLEMENTING THE INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORY OF A TEACHER UNDER CONDITIONS OF WAR

The philosophical foundations of the design and implementation of the individual educational trajectory of a teacher in the conditions of war are considered, the main directions of activity in the M. V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education of the special research group "Individual educational trajectory in a modern school".

The article identifies the areas of activity of this special research group: 1) identification of the philosophical foundations of designing and implementing a teacher's individual educational trajectory: the basic principles by which the design and implementation of a teacher's individual educational trajectory is carried out in the conditions of war; the structure of the activity of designing a teacher's individual educational trajectory; skills and qualities of a teacher necessary for designing and implementing an individual educational trajectory; 2) outlining a number of psychological and pedagogical conditions for designing an individual educational trajectory by a teacher on the basis of continuous project-based education, under which this process will be interesting, useful, necessary and profitable for him or her.

Further tasks of the group are defined: 1) development of an experimental model of a teacher's individual educational trajectory; 2) identification of components and structure of the project of the teacher's individual educational trajectory; 3) identification of opportunities for the implementation of the materials developed by the group in the educational processes of institutions for professional training and in-service teachers training.

It is emphasised that there are two objective social conditions that positively affect the implementation of an individual educational trajectory by a teacher: 1) the modern information society, which creates additional opportunities for non-formal continuing education; 2) the humanisation of education, which affects the self-determination of the teacher, the choice of vital values, and professional development along an individual educational trajectory.

Keywords: philosophical foundations, design, development, planning, forecasting, modelling, implementation, individual educational trajectory of a teacher, continuing education, special research group.

Постановка проблеми. Нові завдання підготовки і неперервної освіти педагогів в умовах воєнної агресії проти Україні, об'єктивні зміни в системі освіти визначають необхідність розроблення філософських засад проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога. У Полтавській академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського створено спеціальну дослідницьку групу «Індивідуальна освітня траєкторія в сучасній школі», діяльність якої спрямована на пошук і вироблення моделей індивідуальної освітньої траєкторії педагога, її складників, структури, алгоритмів, технологій, умов для реалізації в освітньому процесі закладів фахової підготовки педагогів і закладів підвищення кваліфікації педагогічних працівників. У цій статті розглянемо філософські засади проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни.

У Полтавській академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського є розуміння важливості випрацювання системи ефективних програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників з урахуванням складених ними індивідуальних освітніх траєкторій, де б інтегрувалася особистісно-творча і суспільна мета їхньої неперервної освіти. Проблема полягає у формуванні філософських засад неперервної освіти, моделей, алгоритмів, умов і технологій, які б поєднали індивідуальну творчу професійну самореалізацію педагогічних працівників та засвоєння ними в умовах війни суспільних завдань реформи Нової української школи.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблема проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога розглядається педагогічними, філософськими, психологічними науками, хоча термін «індивідуальна освітня траєкторія педагога» рідко трапляється в наукових дослідженнях, значно частіше досліджуються суміжні поняття – «індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога», «індивідуальний освітній маршрут», «розвиток потенціалу особистості», «самоосвіта», «особистісний розвиток», «саморозвиток», «самовдосконалення», «самореалізація», «самоменеджмент» тощо. Науковці прагнуть створити універсальні засоби діагностики означених характеристик особистості, практичні засоби управління проектуванням і реалізацією індивідуальної освітньої траєкторії педагога, подолання труднощів, які виникають у процесі неперервної освіти педагогічних працівників.

У вітчизняній науці (філософії освіти, андрагогії, психології, соціології, культурології) уже з'явилися дослідження деяких аспектів проектування і реалізації індивідуальної освітньої

траєкторії педагога (С. Алексеева [1, с. 74–82]; І. Каньковський [7, с. 62–65]; Т. Коростіянець [9, с. 9–12]; Є. Прокоф'єв [18, с. 378–379]; І. Сметана [20, с. 37–47]; В. Солодовник [19, с. 56–59; 20, с. 37–47; 21, с. 19–25]; В. Товстоган [18, с. 378–379]; Н. Ясінська [27, с. 49–53] та ін.), індивідуальної траєкторії його професійного розвитку (О. Бондар [2, с. 13–15]; О. Боровік [4, с. 234–238]; Д. Малєєв [17]; О. Назаренко [15]; Н. Олесюк [15]; О. Стягунова [17] та ін.), різноманітних аспектів професійного розвитку педагога (Т. Бондар [3, с. 14–19]; С. Дудко [28, с. 332–338]; О. Красницька [8]; В. Кулько [28, с. 332–338]; Т. Ланевська [8]; Л. Лебедик [10; 11, с. 182–187; 12; 28, с. 332–338]; Н. Лосева [13, с. 49–53]; В. Моргун [14, с. 27–40]; В. Різник [28, с. 332–338]; Т. Устименко [8]; Н. Шаповалова [26, с. 67–75] та ін.). Однак створення психолого-педагогічних умов для проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога ще не стало самостійним предметом досліджень, недостатньо теоретичних узагальнень цього процесу, хоча часто наголошується, що особистість (педагога зокрема) є активним суб'єктом власного розвитку (В. Моргун [14, с. 27–40]).

Виділення невирішених раніше частин означеної проблеми. Проведений аналіз психолого-педагогічних досліджень засвідчує, що актуальною для освіти дорослих в умовах війни є проблема проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога. Водночас дотепер залишається недостатньо розробленою методологія проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії на основі неперервної проєктивної освіти; мало досліджені психолого-педагогічні умови проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагогом в умовах війни.

Мета статті полягає у філософському обґрунтуванні процесу проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни. **Завданнями статті** є: 1) з'ясування сутності основних понять дослідження: «проєкт», «проєктування», «система», «розроблення», «планування», «прогнозування», «моделювання», «реалізація», «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний навчальний план», «індивідуальна освітня траєкторія педагога», «індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога», «неперервна освіта», «самоосвіта», «підвищення кваліфікації», «саморозвиток», «самоменеджмент»; 2) виокремлення філософських засад проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії: основних принципів, на основі яких здійснюється проектування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни; структури ди-

ральності проектування педагогом індивідуальної освітньої траєкторії; умінь і якостей педагога, необхідних для проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; 3) окреслення низки психолого-педагогічних умов проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагогом на засадах неперервної проєктивної освіти.

Викладення основного матеріалу розпочнімо зі з'ясування сутності основних понять дослідження (*перше* його завдання), на яких вважаємо за необхідне зосередити нашу увагу, оскільки широке їх застосування у проектуванні й реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії сприятиме перегляду усталених уявлень про певні з них, вирішенню низки філософських методологічних проблем андрагогіки, розширить термінологічний простір освіти дорослих. Це важливо зробити й тому, що критеріями ефективності освітніх проєктів можуть бути, по-перше, новизна, істинність і точність їхнього опису; по-друге, корисність, надійність, економічність (часу, засобів, сил), зручність, відповідність освітнім стандартам тощо, які доцільно поєднати [22, с. 20–21].

Під терміном «проєкт» (від лат. *projectus* – кинутий уперед) будемо розуміти задум вирішення проблеми, що має для педагога життєво важливе значення; відображення і втілення особистої істини, особистого переконання; прагнення знайти своє, краще рішення. Узагалі, термін «проєкт» містить три значення, тому з'ясуємо, які з них стосуються проектування й реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії. Згідно з першим, проєкт – попередній текст якогось документа (можливий короткий опис «індивідуальної освітньої траєкторії»); другим – сукупність заходів, об'єднаних єдиною програмою, певна акція, організаційна форма цілеспрямованої діяльності («індивідуальний навчальний план» здобувача освіти, який ще можна позначити терміном «проєкт»). У цих двох випадках робота педагога, власне, ще не є проектуванням, а є ним за третього значення цього терміна – діяльність зі створення (вироблення, прогнозування, планування, моделювання, конструювання) певної системи, об'єкта чи моделі, у нашому випадку – індивідуальної освітньої траєкторії.

Щодо терміна «проєктування», вважаємо, що у педагогічних, як і в технічних науках слід керуватися його традиційним розумінням як підготовчого етапу певної (виробничої) діяльності (М. Азімов, Л. Арчер, Я. Дитріх, Дж. Джонс, П. Хілл та ін.): 1) проєктування призначене для вирішення актуальної (технічної) проблеми; 2) основою проєкту є винахід; 3) зміст проєкту визначається ціннісними орієнтаціями проєктанта; 4) у процесі проєктування моделюється

реальний об'єкт (у нас – індивідуальна освітня траєкторія); 5) запропонований проєкт придатний для масового застосування.

Ці характеристики мали б зберігатися і в галузі знань «Педагогіка», однак, якщо вони ігноруються, з'являється хаос у термінології, унеможливується розуміння наукових результатів. Для прикладу можна навести варіанти визначень «проєктування» через терміни «вирощування», «діяльність», «розроблення»: а) «вирощування» новітніх форм «спільності» педагогів, учнів і педагогічної громадськості, засобів і технологій педагогічної діяльності та мислення, нових змісту і технологій освіти; б) діяльність, спрямована на розроблення й реалізацію освітніх проєктів; в) попереднє розроблення основних деталей майбутньої спільної діяльності учнів і педагогів [22, с. 22] тощо.

Зберігаючи ключові особливості «проєктування», визначимо його як цілеспрямовану діяльність педагога зі створення проєкту як інноваційної моделі, у нашому випадку – «індивідуальної освітньої траєкторії», орієнтованої на масове використання. На основі наших попередніх наукових розвідок [22, с. 22–23] наголосимо на самостійності процесу проєктування індивідуальної освітньої траєкторії, виокремимо його спільне й відмінне з процесами розроблення, планування, прогнозування, конструювання і моделювання:

а) «розроблення» (від дієслова «розробити») є всебічним дослідженням, детально підготовленим і опрацьованим; основна відмінність «розроблення» від «проєктування»: 1) полягає у різній їхній суті – розроблення є дослідженням, а проєктування – зміною дійсності; 2) розроблення, на відміну від проєктування, переважно не базується на принципово новій ідеї, адже розробляти можна відоме і знайомим способом; 3) не завжди розроблення орієнтоване на майбутню перспективу, здебільшого на сучасні реалії; 4) якість розроблення залежить від повноти розгляду всіх аспектів індивідуальної освітньої траєкторії, а якість проєкту – від ціннісних орієнтацій педагога; 5) розроблення не передбачає його масового використання, а у проєктуванні це є обов'язковим;

б) «планування» і «проєктування» мають спільні ознаки: 1) орієнтація на майбутнє; 2) активний вплив на соціальні процеси; 3) конкретне вирішення перспективних проблем; 4) гнучкість, багатоваріантність; і відмінні: 1) планування є невеликою частиною проєктувальної діяльності педагога, використовується на всіх етапах проєктування; 2) проєкт через більшу деталізацію є чіткішим щодо реалізації, ніж план; 3) у проєкті подаються вигляд, елементи індивідуальної освітньої траєкторії, а в плані – припис щодо

переходу освітньої діяльності з одного стану в інший; 4) проект індивідуальної освітньої траєкторії – уявлення педагога про власну майбутню діяльність, не всі елементи проекту можуть і мають включатися в план; частина інформації залишається у свідомості педагога; 5) проектування лише в кінцевому підсумку, тільки в результаті впроваджується у плані;

в) «прогнозування» (як систематичне дослідження перспектив розвитку об'єкта) відрізняється від «проектування» за метою, результатом і критеріями оцінювання: 1) головною метою прогнозування є опис характеристик майбутнього об'єкта (результату руху індивідуальної освітньої траєкторією), а проектування – його побудова; 2) результатом прогнозування є абстрактне уявлення результату руху індивідуальної освітньої траєкторією в майбутньому, а проектування – конкретна, детальна побудова педагогом індивідуальної освітньої траєкторії; 3) прогноз оцінюється за його відповідністю сучасному і майбутньому, а проект – за відповідністю поставленій меті;

г) «конструювання» відрізняється від «проектування» тим, що передбачає матеріальне втілення проектної діяльності, а проектування може бути ще й теоретичним (на папері чи в комп'ютері);

д) «моделювання», хоча й використовується як синонім, термін-«партнер», суттєво відрізняється від «проектування»: 1) може поширюватися на минулий досвід проектанта з метою більш глибокого його осмислення; проектування спрямоване на вироблення моделей планованих (лише майбутніх) процесів і явищ (індивідуальної освітньої траєкторії); 2) компонентами проекту (у нас – індивідуальної освітньої траєкторії) можуть бути конкретні моделі, функціональні вузли, модулі, що складають сукупність його елементів; 3) проект індивідуальної освітньої траєкторії як система може бути підсистемою її великої моделі і сам може містити більш детальні менші моделі; 4) проектування індивідуальної освітньої траєкторії передбачає створення конкретних її моделей, а, власне, моделювання також включає концепцію проектування.

Отже, на основі аналізу цих понять можна зробити такі висновки: 1) сутність проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни полягає у визначенні вихідних умов, чинників і характеристик індивідуальної освітньої траєкторії і побудові її прогнозованої моделі; 2) у діяльності педагога проектування є процесом створення освітнього проекту (індивідуальної освітньої траєкторії), що відображає вирішення важливої професійної проблеми; 3) проект індивідуальної освітньої траєкто-

рії здійснюється в умовах реального освітнього процесу і має забезпечувати його ефективність; 4) проект індивідуальної освітньої траєкторії має творчий характер, спирається на ціннісні орієнтації проектанта; 5) результатом проектування є модель індивідуальної освітньої траєкторії, яка: а) має системні властивості; б) ґрунтується на винаході, адже у її основі лежить запропонований проектантом новий спосіб вирішення освітніх проблем; в) передбачає можливе масове використання.

Значення інших термінів, якими ми оперуємо у нашому дослідженні, наведемо зі словників та авторитетних джерел: «реалізація» (фр.) – здійснення визначеного плану, програми, проекту; «траєкторія» – «лінія руху якого-небудь тіла або точки» [25, с. 462], лінія, яку описує тіло під час свого руху [6]; «індивідуальна траєкторія» – персональний шлях розвитку здібностей, особистісних якостей і психічних процесів особистості [там само]; «індивідуальна освітня траєкторія» – «персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання. Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план» (Закон України «Про освіту», ст. 1 [5]); «індивідуальний навчальний план» – «документ, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів» [там само]; «траєкторія професійного розвитку педагога» – персональний шлях реалізації професійного потенціалу педагогічного працівника, що ґрунтується на його вільному виборі закладу освіти, установи, організації, іншого суб'єкта освітньої діяльності, видів, форм, темпу здобуття освіти та освітньої програми в межах освіти дорослих (Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників [16]); «індивідуальна траєкторія професійного розвитку педагога» – індивідуальна, персоналізована модель саморегулювання власних професійних дій задля розвитку професіоналізму, професійної компетентності (О. Стягунова [23, с. 4]).

Поняття «неперервна освіта» має поняття-синоніми: освіта дорослих (adulteducation), продовжена освіта (continuingeducation), по-

дальша освіта (furthereducation), відновлювана освіта (recurrenteducation), перманентна освіта (permanenteducation), освіта впродовж життя (lifelongeducation), навчання упродовж життя (lifelonglearning), навчання завширшки з життя (lifewidelearning), популярна освіта (populareducation). Неперервною освітою є: 1) уся освітня діяльність людини протягом життя, що охоплює базову освіту, середню освіту, професійну освіту, підвищення кваліфікації/перекваліфікацію, позаінституційну освіту (освіта впродовж життя); 2) додаткова навчально-виховна діяльність особи у сфері професійного самовизначення, саморозвитку та побудови кар'єри (освіта дорослих); 3) добровільна усвідомлена освітня діяльність особистості щодо задоволення власних інтересів і потреб, що виходить за межі обов'язкового навчання (неформальна освіта).

«Самоосвіта» – свідомо діяльність з удосконалення своєї особистості як фахівця: адаптування індивідуальних особливостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення рівня професійної компетентності й неперервне вдосконалення своєї особистості (О. Шапран [24]); «підвищення кваліфікації» – опанування нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах своєї професійної діяльності [там само]; «саморозвиток» – багатокomпонентний особистісно і професійно значущий процес, що сприяє формуванню індивідуального стилю професійної діяльності, допомагає осмисленню власної самостійної діяльності, є засобом самовдосконалення і становлення професіонала [там само]; «самоменеджмент» – послідовне і цілеспрямоване використання педагогом у професійній діяльності випробуваних методів і практичних прийомів для підвищення ефективності виконуваних процедур та операцій, досягнення визначених цілей (О. Стягунова [23, с. 4]).

Отже, аналіз запропонованих термінів дає змогу трактувати термін «проектування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії педагога» як окреслення перспективи подальшого його професійного зростання, яка може вибудовуватися різними шляхами залежно від цілей та завдань, які ставить перед собою педагог у межах самоосвіти.

Тепер, згідно з *другим* завданням дослідження, зосередьмося на практико-теоретичному аналізі філософських засад проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії. Метою означеного проектування є: по-перше, допомогти педагогу усвідомити проблемність завдань проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії (зробити проблемність наочною); по-друге, вирішення проблемних ситуацій

зробити значущим для нього; по-третє, навчити його бачити й аналізувати проблемні «зони», виділяти проблеми і завдання проектування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії.

Спеціальною дослідницькою групою «Індивідуальна освітня траєкторія в сучасній школі» напрацьовані основні сім принципів методології проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни:

1) особистісного формування цілей педагога (проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагога відбувається на основі та з урахуванням його власної мети);

2) самостійного вибору індивідуальної освітньої траєкторії (педагог реалізує право на усвідомлений вибір основних компонентів самоосвіти – смислу, мети, змісту, завдань, темпу, форм і методів навчання на курсах підвищення кваліфікації, особистісного змісту індивідуальної освітньої траєкторії, системи контролю і оцінки результатів);

3) метапредметних основ змісту реалізації індивідуальної освітньої траєкторії у неперервній освіті (основою змісту курсів підвищення кваліфікації є фундаментальні метапредметні об'єкти, які забезпечують можливість суб'єктивного особистісного пізнання їх педагогами);

4) продуктивності індивідуальної освітньої траєкторії (головним орієнтиром руху індивідуальною освітньою траєкторією є особисте професійне зростання педагога, яке передбачає нарощування внутрішніх і зовнішніх продуктів освітньої діяльності);

5) первинності освітньої продукції педагога, втіленої в індивідуальній освітній траєкторії (створений ним особистісний зміст освітнього процесу перевищує рівень освітніх стандартів із його навчальної дисципліни);

6) ситуативності і супроводжувальної неперервної освіти (процес руху індивідуальною освітньою траєкторією будується на ситуаціях, які передбачають самовизначення і дослідницький пошук педагога, заклад неперервної освіти супроводжує його у цих пошуках);

7) освітньої рефлексії (процес руху індивідуальною освітньою траєкторією рефлексивно усвідомлюється педагогом).

Проект індивідуальної освітньої траєкторії педагога є своєрідним прообразом теперішнього і майбутнього професійного життя, тому передбачає наявність основних систем професійної діяльності педагога і багатоманітність її результатів. Педагоги, створюючи проект індивідуальної освітньої траєкторії на основі пізнання об'єктів професійної діяльності, моделюють на рівні свого розвитку досягнення «великої» науки і практики діяльності «зрілих професіоналів».

Спеціальна дослідницька група «Індивідуальна освітня траєкторія в сучасній школі» вбачає п'ятиетапну структуру діяльності педагога під час проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії:

1) перший етап – аналіз сутності завдання щодо проектування й реалізації індивідуальної освітньої траєкторії: а) усвідомлення завдання – з'ясування наявності інформації; виявлення структурних зв'язків і відносин; б) актуалізація й організація знань; в) комбінування окремих деталей; г) перегрупування елементів; г) перекодування завдання через зображення процесу мислення за допомогою схем, діаграм, малюнків, креслень, «дерева цілей», «інтелект-карт», SWOT-аналізу, схематичного запису тощо; д) формулювання нових завдань;

2) другий етап – усвідомлення проблемності завдання щодо проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, формулювання проблеми;

3) третій етап – пошук плану рішення: а) висування гіпотези проекту індивідуальної освітньої траєкторії; б) доказ гіпотези; в) складання розгорнутого проекту (з планом, моделями) індивідуальної освітньої траєкторії;

4) четвертий етап – етап реалізації проекту індивідуальної освітньої траєкторії: а) реалізація послідовних дій згідно з проектом (планом); б) доведення того, що результат реалізації індивідуальної освітньої траєкторії задовольняє поставлені вимоги;

5) п'ятий етап – ретроспективний аналіз реалізації індивідуальної освітньої траєкторії (рефлексія).

Під час експериментальної роботи, виконаної спеціальною дослідницькою групою «Індивідуальна освітня траєкторія в сучасній школі», виокремлено вміння педагога, необхідні для проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії: аналізувати суть професійного завдання (виявляти сукупність елементів і структурні зв'язки між ними); розуміти суть завдання щодо проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; формулювати нові завдання індивідуальної освітньої траєкторії на основі нових даних; розширювати діапазон спеціальних прийомів організації мислення, спрямованих на створення оптимальних умов прояву інтуїції (евристик); використовувати індукцію, аналогію, порівняння, узагальнення тощо; складати проект індивідуальної освітньої траєкторії (на основі логіко-евристичної діяльності передбачати і будувати послідовність дій); аргументувати дії; подати узагальнений алгоритм проекту індивідуальної освітньої траєкторії (за можливості); робити ретроспективний аналіз.

Загалом педагог проектує індивідуальну освітню траєкторію, застосовуючи такі три основні види діяльності: а) пізнання умов і завдань проектування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії; б) створення педагогом особистісного проекту як еквівалента зростанню сучасних вимог до його діяльності; в) самоорганізації попередніх двох видів діяльності – пізнання і творення. Отже, психолого-педагогічні та філософські передумови організації проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії в основних компонентах збігаються.

Також спеціальною дослідницькою групою «Індивідуальна освітня траєкторія в сучасній школі» виокремлено когнітивні, креативні та методологічні якості, необхідні педагогу для проектування індивідуальної освітньої траєкторії. Так, означеними когнітивними якостями є: допитливість, зацікавленість, аналітичність, синтетичність, проникливість, уміння бачити причини і наслідки подій, схильність до експерименту.

До креативних якостей, необхідних педагогу для проектування індивідуальної освітньої траєкторії, відносимо: відчуття новизни, захоплення, натхнення, інтуїцію, уяву, неординарність, винахідливість, незалежність, схильність до розумних ризиків, прогностичність.

Методологічними якостями, необхідними педагогу для проектування індивідуальної освітньої траєкторії, є: схильність до планування, уміння ставити реальну мету, стійкість у процесі її досягнення, комунікабельність, бачення смислу, творення норм, рефлексивність, самоаналіз, самостереження, адекватна самооцінка.

Виокремивши філософські засади проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії, перейдімо до розв'язання *третього* завдання дослідження – окреслення низки психолого-педагогічних умов проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагогом на засадах неперервної проєктивної освіти, за яких цей процес буде для нього цікавим, корисним, необхідним і вигідним.

Відзначимо, що неперервна проєктивна освіта є галуззю соціального життя, у якій створені умови, необхідні для проектування напрямку своєї життєдіяльності. Нами виявлено сім психолого-педагогічних вимог до ефективного проектування і реалізації педагогом індивідуальної освітньої траєкторії шляхом організації неперервної проєктивної освіти: 1) складність і гетерогенність, керованість і гнучкість середовища закладу освіти; 2) взаєморозуміння та задоволення взаєминами всіма суб'єктами освіти, задіяними у реалізації проекту індивідуальної освітньої траєкторії педагога; 3) позитивний настрій під час реалізації індивідуальної освітньої траєкто-

рії; 4) авторитет адміністрації і наукових керівників; 5) участь педагогів в управлінні індивідуальною освітньою траєкторією; 6) згуртованість і свідомість колективу педагогічних працівників закладу освіти як суб'єктів проектування і реалізації кожним індивідуальною освітньою траєкторією; 7) продуктивність реалізації індивідуальною освітньою траєкторією педагогів у їхній неперервній проєктивній освіті. Коротко викладемо сутність означених вимог.

1. Організація складної і гетерогенної (інформаційно та предметно) структури середовища закладу освіти, у якому працює чи навчається педагог, створює можливість у його проєкті індивідуальною освітньою траєкторією конструювати складники проєкту шляхом моторної, сенсорної, маніпулятивно-пізнавальної, ігрової та художньої активності. Структурно складне і різноманітне середовище закладу освіти пропонує комплекс можливостей для проєктування й реалізації педагогом індивідуальною освітньою траєкторією, стимулює прояв його самостійності й активності в означеному процесі.

Організація керованості і гнучкості середовища закладу освіти забезпечує можливість прояву у педагога творчої активності, що створює унікальні можливості для адміністрації і наукових керівників – спонукати педагогів до творчої активності, прийняття оригінальних самостійних рішень не тільки адміністративними і вербальними засобами, а й за допомогою організації середовища закладу освіти.

2. Взаєморозуміння та задоволення взаєминами обумовлюється перш за все доброзичливим ставленням один до одного (педагогів, їхніх учнів, батьків учнів, адміністрації і наукових керівників), пануванням такого взаємного ставлення суб'єктів освіти, задіяних у реалізації проєкту індивідуальною освітньою траєкторією педагога.

3. Позитивний настрій під час реалізації індивідуальною освітньою траєкторією обумовлюється підготовкою і проведенням тих чи інших цікавих, радісних подій, участю в них педагогів, їхніх учнів, батьків учнів, адміністрації, наукових керівників, застосуванням ігрових ситуацій. Спільна підготовка до емоційно значущих подій (майстер-класів, конференцій, свят, квестів, вечорів, виставок, форумів, фестивалів тощо) викликає радісні передчуття нового, позитивні емоції, впевненість у цікавому й насиченому завтрашньому дні, оптимізм. Ділові й рольові ігри в процесі проєктування й реалізації педагогом індивідуальною освітньою траєкторією створюють можливість для максимального виявлення його творчої активності.

4. Авторитетність адміністрації і наукових керівників є особливого важливою в умовах гума-

нізації суспільства і освітнього середовища, коли система взаємин адміністрації і наукових керівників із педагогами будується на суб'єкт-суб'єктній основі; у діяльності проєктування й реалізації педагогом індивідуальною освітньою траєкторією стверджується демократичний стиль управління закладом освіти, неприйнятним стає авторитарний.

5. Пряма зацікавлена участь педагогів в управлінні індивідуальною освітньою траєкторією забезпечує становлення соціальної активності його особистості. Проєктування індивідуальною освітньою траєкторією може мати розвивальний характер лише тоді, коли педагог переживає процес реалізації ним індивідуальною освітньою траєкторією, психологічно залучений до цього процесу.

6. Згуртованість і свідомість колективу педагогічних працівників закладу освіти як суб'єктів проєктування і реалізації кожним індивідуальною освітньою траєкторією є необхідною передумовою професійної діяльності педагогів, «інструментом» особистісного і професійного розвитку кожного члена колективу закладу освіти.

7. Продуктивність реалізації індивідуальною освітньою траєкторією педагогів у їхній неперервній проєктивній освіті. Якщо будуть забезпечені всі вищезазначені умови, буде створено комплекс розвивальних можливостей, а ефективність реалізації індивідуальною освітньою траєкторією у професійній діяльності педагога залишиться на низькому рівні, як і результативність його професійної діяльності, то такий проєкт індивідуальною освітньою траєкторією не слід вважати якісним і розвивальним. Тому закономірним буде намагання педагогів віддати перевагу курсам підвищення кваліфікації чи закладу неперервної освіти, які гарантують йому формування відповідних компетентностей.

Висновки. Аналіз сучасних філософських, психолого-педагогічних, соціологічних літературних джерел допоміг виокремити філософські засади проєктування і реалізації педагогом індивідуальною освітньою траєкторією: основні принципи, на основі яких доцільно здійснювати проєктування і реалізацію педагогом індивідуальною освітньою траєкторією в умовах війни; структуру діяльності проєктування педагогом індивідуальною освітньою траєкторією; уміння і якості педагога, необхідні йому для проєктування і реалізації індивідуальною освітньою траєкторією; психолого-педагогічні умови проєктування педагогом індивідуальною освітньою траєкторією на засадах неперервної проєктивної освіти.

Виявлено об'єктивні соціальні умови, що позитивно впливають на реалізацію педагогом індивідуальною освітньою траєкторією: а) сучасне інформаційне суспільство, яке створює додат-

кові можливості для неформальної проєктивної неперервної освіти; б) гуманізація освіти, яка впливає на самовизначення проєктанта, на вибір педагогом життєво важливих цінностей, професійний розвиток за індивідуальною освітньою траєкторією.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо у розробленні експериментальних моделей індивідуальної освітньої траєкторії педагога, виокремленні складників і структури проєкту індивідуальної освітньої траєкторії педагога, визначенні можливостей для упровадження в освітній процес закладів фахової підготовки і підвищення кваліфікації педагогічних працівників моделей індивідуальної освітньої траєкторії педагога.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексєєва С. Індивідуальна освітня траєкторія: від побудови – до реалізації. *Мистецька освіта: зміст, технології, менеджмент* : зб. наук. пр. Серія: Педагогічні науки. К. : «Вид-во Людмила», 2021. Вип. 17. С. 74–82.

2. Бондар О. В. Створення індивідуальної траєкторії розвитку педагога засобами самоосвіти. Кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр». Одеса : ОАНО, 2021. 70 с. С. 13–15. URL : <https://dspace.oano.od.ua/server/api/core/bitstreams/f9567cb9-1183-4017-8cea-88b3e35b82ac/content>

3. Бондар Т. О. Когнітивний менеджмент для сучасного педагога: інструментарій у часи невизначеності. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 3 (216). С. 14–19. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3\(216\)-14-19](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3(216)-14-19)

4. Боровік О. М. До питання про зміст поняття «індивідуальна траєкторія професійного розвитку вчителя». *Педагогічні науки. Херсонський державний університет*. 2010. № 55. С. 234–238. URL : <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/398/362>

5. Закон України «Про освіту». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

6. Індивідуальна освітня траєкторія: що це та навіщо? Освіторія. URL : <https://osvitoria.media/experience/individualnaosvitnya-trayektoriya-shho-tse-ta-navishho/>

7. Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. Київ. 2013. Вип. 4. С. 62–65.

8. Красницька О. А., Ланевська Т. Ю. Огляд наукових джерел та нормативних документів з теми національно-патріотичного виховання. *Дослідження стану національно-патріотичного виховання молоді: методологія, результа-*

ти, перспективи моніторингу (аналітичний звіт) / кол. авторів, упоряд. Т. Устименко. Полтава : ПАНО, 2023. 68 с. URL : ed.pano.pl.ua/handle/022518134/1270

9. Коростіянець Т. До постановки проблеми індивідуальних освітніх траєкторій студентів у вищій школі. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 2. С. 9–12.

10. Лебедик Л. В. Підготовка майбутніх викладачів вищої школи до проєктування дидактичних систем : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 623 с.

11. Лебедик Л. В. Роль майбутнього викладача вищої школи у формуванні своєї індивідуальності. *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій* : збірник наукових праць / за заг. ред. Л. В. Помиткіної, Т. В. Вашеки, О. М. Ічанської. К. : Аграр Медіа Груп, 2018. С. 182–187.

12. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін: навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : ТОВ «АСМІ», 2020. 303 с. URL : <http://dSPACE.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15703>

13. Лосєва Н., Стрельников В. Розвиток готовності педагогічних працівників до самовдосконалення на основі короткотермінових курсів-тренінгів. *Імідж сучасного педагога*. 2020. № 1 (190). С. 49–53. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194128>

14. Моргун В. Ф. Концепція багатомірного розвитку особистості та її застосування. *Філософська і соціологічна думка*. 1992. № 2. С. 27–40.

15. Назаренко О., Олесюк Н. Як за допомогою профстандарту вибудувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку педагогів. *Практика управління дошкільним закладом*. 2022. № 1. URL : <https://ezavdnz.expertus.com.ua/947142>

16. Положення про центр професійного розвитку педагогічних працівників (від 29.07.2020 № 672). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text>

17. Проєктування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагога в контексті Концепції «Освіта впродовж життя» : зб. тез доповідей наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Краматорськ, 10 груд. 2020 р. / відп. ред. Д. В. Малєєв. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2020. 284 с. С. 45–48. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/conferences/issue/view/10.12.2020>

18. Прокоф'єв Є. Г., Товстоган В. С. Індивідуальна освітня траєкторія як інструмент проєктування майбутньої професійної діяльності. *Грааль науки*. 2024. № 37. С. 378–379.

19. Солодовник В., Стрельніков В. Нова українська школа: проектування і реалізація індивідуальної освітньої траєкторії педагога. *Мережа шкіл новаторства України: розвиток професійної компетентності керівних, науково-педагогічних і педагогічних працівників у контексті реалізації неперервної освіти* : електрон. збірник тез доповідей III Всеукр. наук. онлайн-конферен. з міжнар. участю / за наук. ред. Н. І. Білик. Полтава; Київ : ПАНО ім. М. В. Остроградського, 2023. 144 с. С. 56–59. URL : <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2023/12/Merezha-shkil-novatorstva-Ukrainy.pdf>

20. Стрельніков В., Сметана І., Солодовник В. Курси підвищення кваліфікації як ресурс для проектування та реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 6 (213). С. 37–47. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/290133/284852>

21. Стрельніков В. Ю., Солодовник В. М. Методологічні засади неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. *Постметодика*. 2023. № 2–3. С. 19–25.

22. Стрельніков В. Ю. Проектування професійно-орієнтованої дидактичної системи підготовки бакалаврів економіки : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2006. 335 с.

23. Стягунова О. Планування індивідуальної траєкторії професійного розвитку педагогічних працівників: брошура до Типової програми підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників центрів професійного розвитку педагогічних працівників. Київ : УІРО, 2023. 13 с. URL : https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/broshura_6_planuvannya_indyvidualnoyi_trayektoriyi_profesijnogo_rozvytku.pdf

24. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область): Домбровська Я. М., 2016. 473 с.

25. Тлумачний словник української мови / упор. Н. Кусайкіна, Ю. Цибульник. Х. : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 608 с.

26. Шаповалова Н. П. Профільне навчання в контексті НУШ: із досвіду роботи ліцеїв Полтавської області. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 6 (213). С. 67–75. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/290135/284856>

27. Ясінська Н. В. Сучасна наука про проектування індивідуальної освітньої траєкторії педагога в системі неперервної освіти. *Педагогічний пошук*. 2022. № 2. С. 49–53. URL : <http://surl.li/nwqsg>

28. Riznyk V., Kulko V., Lebedyk L., Dudko S., Strelnikov V. Innovative methods in the design of the pedagogical process, based on constructive

efficiency. *Revista Conrado*. 2024. № 20(97). P. 332–338. URL : <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3664>

REFERENCES

1. Alyeksyeyeva, S. (2021). Indyvidualna osvityna trayektoriya: vid pobudovy – do realizatsiyi [Individual educational trajectory: from construction to implementation]. *Mystetska osvita: zmist, tekhnolohiyi, menedzhment: zb. nauk. pr. Seriya: Pedagogichni nauky* [Art education: content, technologies, management: coll. of science pr. Series: Pedagogical sciences]. K. : «Vyd-vo Lyudmyla». 17, 74–82. [in Ukrainian].

2. Bondar, O. V. (2021). Stvorennya indyvidualnoyi trayektoriyi rozvytku pedahoha zasobamy samoosvity. *Kvalifikatsiyina robota na zdobuttya stupenya vyshchoyi osvity «Mahistr»* [Creating an individual trajectory of teacher development by means of self-education. Qualification work for obtaining the degree of higher education «Master»]. Odesa : OANO, 13–15. URL : <https://dspace.oano.od.ua/server/api/core/bitstreams/f9567cb9-1183-4017-8cea-88b3e35b82ac/content> [in Ukrainian].

3. Bondar, T. O. (2024). Kohnityvnyy menedzhment dlya suchasnoho pedahoha: instrumentariy u chasy nevyznachenosti [Cognitive management for a modern teacher: a toolkit in times of uncertainty]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [The image of a modern teacher]. 3, 14–19. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3\(216\)-14-19](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-3(216)-14-19) [in Ukrainian].

4. Borovik, O. M. (2010). Do pytannya pro zmist ponyattya «indyvidualna trayektoriya profesiynoho rozvytku vchytelya» [On the question of the meaning of the concept «individual trajectory of the teacher's professional development»]. *Pedahohichni nauky. Khersonskyy derzhavnyy universytet* [Pedagogical sciences. Kherson State University]. 55, 234–238. URL : <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/398/362> [in Ukrainian].

5. Zakon Ukrayiny «Pro osvitu» (2017). Vidomosti Verkhovnoyi Rady (VVR). [Law of Ukraine «On Education». Information of the Verkhovna Rada (VVR)]. 38-39, 380. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].

6. Indyvidualna osvityna trayektoriya: shcho tse ta navishcho? [Individual educational trajectory: what is it and why?]. *Osvitoriya*. URL : <https://osvitoria.media/experience/indyvidualnaosvityna-trayektoriya-shho-tse-ta-navishcho/> [in Ukrainian].

7. Kankovskyy, I. Ye. (2013). Indyvidualni osvityni trayektoriyi yak neobkhdnist suchasnoho protsesu profesiynoyi pidhotovky fakhivtsya [Individual educational trajectories as a necessity of the modern process of professional training of a specialist]. *Profesiynna osvita: problemy i perspektyvy* [Professional education: problems and prospects]. Kyiv. 4, 62–65. [in Ukrainian].

8. Krasnytska, O. A., & Lanevska, T. Yu. (2023). Ohlyad naukovykh dzherel ta normatyvnykh dokumentiv z temy natsionalno-patriotichnoho vykhovannya. Doslidzhennya stanu natsionalno-patriotichnoho vykhovannya molodi: metodolohiya, rezultaty, perspektyvy monitorynhu (analytychnyy zvit) [Review of scientific sources and regulatory documents on the topic of national-patriotic education. Study of the state of national-patriotic education of youth: methodology, results, perspectives of monitoring (analytical report)]. / kol. avtoriv, uporyad. T. Ustyenko. Poltava : PANO. URL : ed.pano.pl.ua/handle/022518134/1270 [in Ukrainian].
9. Korostyanets, T. (2019). Do postanovky problemy individualnykh osvitnikh trayektoriy studentiv u vyshchii shkoli [To pose the problem of individual educational trajectories of students in higher education]. Innovatsiyna pedahohika [Innovative pedagogy]. 19, 2, 9–12. [in Ukrainian].
10. Lebedyk, L. V. (2020). Pidhotovka maybutnikh vykladachiv vyshchoyi shkoly do proektuvannya dydaktychnykh system: monohrafiya [Preparation of future teachers of the higher school for the design of didactic systems: monograph]. Poltava : PUET. [in Ukrainian].
11. Lebedyk, L. V. (2018). Rol maybutnoho vykladacha vyshchoyi shkoly u formuvanni svoeyi individualnosti [The role of the future teacher of the higher school in the formation of his individuality]. Individualnist u psykholohichnykh vymirakh spilnot ta profesiy : zbirnyk naukovykh prats [Individuality in the psychological dimensions of communities and professions: a collection of scientific works]. / za zah. red. L. V. Pomytkinoyi, T. V. Vasheky, O. M. Ichanskoyi. K. : Ahrar Media Hrup, 182–187. [in Ukrainian].
12. Lebedyk, L. V., Strelnikov, V. Yu., & Strelnikov, M. V. (2020). Suchasni tekhnolohiyi navchannya i metodyky vykladannya dystsyplin: Navchalno-metodychnyy posibnyk dlya slukhachiv kursiv pidvyshchennya kvalifikatsiyi pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv serednoyi, profesiynoyi (profesiyno-tekhnichnoyi), fakhovoyi peredvyshchoyi ta vyshchoyi osvity [Modern learning technologies and methods of teaching disciplines: Educational and methodological manual for students of advanced training courses for teaching staff of secondary, vocational (vocational-technical), vocational pre-university institutions and higher education]. Poltava : ASMI. URL : <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/15703> [in Ukrainian].
13. Losyeva, N., & Strelnikov, V. (2020). Rozvytok hotovnosti pedahohichnykh pratsivnykiv do samovdoskonalennya na osnovi korotkotermynovykh kursiv-treninhiv [Development of the readiness of pedagogical workers for self-improvement based on short-term training courses]. Imidzh suchasnoho pedahoha. [The image of a modern teacher]. 1, 49–53. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/194128> [in Ukrainian].
14. Morhun, V. F. (1992). Kontseptsiya bahatovymirnoho rozvytku osobystosti ta yiyi zastosovannya [The concept of multidimensional personality development and its application]. Filosofska i sotsiolohichna dumka [Philosophical and sociological thought]. 2, 27–40. [in Ukrainian].
15. Nazarenko, O., & Olesyuk, N. (2022). Yak za dopomohoyu profstandartu vybuduvaty indyvidualnu trayektoriyu profesiynoho rozvytku pedahohiv [How to build an individual trajectory of professional development of teachers with the help of professional standards]. Praktyka upravlinnya doshkilnym zakladom [Preschool management practice]. 1. URL : <https://ezavdnz.expertus.com.ua/947142> [in Ukrainian].
16. Polozhennya pro tsentr profesiynoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv (2020). [Regulations on the Center for Professional Development of Pedagogical Workers]. (vid 29.07.2020 № 672) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/672-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
17. Proyektuvannya indyvidualnoyi trayektoriyi profesiynoho rozvytku pedahoha v konteksti Kontseptsiyi «Osvita vprodovzh zhyttya» (2020) [Designing the individual trajectory of a teacher's professional development in the context of the Concept «Education throughout life»] : zb. tez dopovidey nauk.-prakt. konf. z mizhnar. uchastyu, m. Kramatorsk, 10 hrud. 2020 r. / vidp. red. D. V. Malyeyev. Vinnytsya : Yevropeyska naukova platforma, 45–48. URL : <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/conferences/issue/view/10.12.2020> [in Ukrainian].
18. Prokofyev, Ye. H., & Tovstohan, V. S. (2024). Indyvidualna osvitnya trayektoriya yak instrument proyektuvannya maybutnoyi profesiynoyi diyalnosti [Individual educational trajectory as a tool for designing future professional activity]. Hraal nauky [The grail of science]. 37, 378–379. [in Ukrainian].
19. Solodovnyk, V., & Strelnikov, V. (2023). Nova ukrayinska shkola: proyektuvannya i realizatsiya indyvidualnoyi osvitnoyi trayektoriyi pedahoha [New Ukrainian school: design and implementation of the individual educational trajectory of the teacher]. Merezha shkil novatorstva Ukrayiny: rozvytok profesiynoyi kompetentnosti kerivnykh, naukovo-pedahohichnykh i pedahohichnykh pratsivnykiv u konteksti realizatsiyi neperervnoyi osvity [Network of innovative schools of Ukraine: development of professional competence of managerial, scientific and pedagogical workers in the context of implementation of continuous education] : elektron. zbirnyk tez dopovidey III Vseukr. nauk. onlayn-konfer. z mizhnar. uchastyu / <http://pano.pl.ua/postmetodika/>

za nauk. red. N. I. Bilyk. Poltava; Kyiv : PANO im. M. V. Ostrohradskoho. 56–59. URL : <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2023/12/Merezha-shkil-novatorstva-Ukrainy.pdf> [in Ukrainian].

20. Strelnikov, V., Smetana, I., & Solodovnyk, V. (2023). Kursy pidvyshchennya kvalifikatsiyi yak resurs dlya proyektuvannya ta realizatsiyi indyvidualnoyi osvithnoyi trayektoriyi pedahoha v umovakh viyny [Advanced training courses as a resource for designing and implementing the individual educational trajectory of a teacher in war conditions]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [The image of a modern teacher]. 6, 37–47. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/290133/284852> [in Ukrainian].

21. Strelnikov, V. Yu., & Solodovnyk V. M. (2023). Metodolohichni zasady neperervnoyi osvity, yaka stymulyuye indyvidualnu osvithnyu trayektoriyu pedahoha v umovakh viyny [Methodological principles of continuous education that stimulates the individual educational trajectory of a teacher in the conditions of war]. *Postmetodyka* [Postmetodyka]. 2–3, 19–25. [in Ukrainian].

22. Strelnikov, V. Yu. (2006). Proektuvannya profesiyno-oriyentovanoi dydaktychnoyi systemy pidhotovky bakalavriv ekonomiky : monohrafiya [Designing a professionally-oriented didactic system for training bachelors of economics: monograph]. Poltava : RVTs PUSKU. [in Ukrainian].

23. Styahunova, O. (2023). Planuvannya indyvidualnoyi trayektoriyi profesiynoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv: broshura do Typovoyi prohramy pidvyshchennya kvalifikatsiyi kerivnykiv i pedahohichnykh pratsivnykiv tsestriv profesiynoho rozvytku pedahohichnykh pratsivnykiv [Planning the individual trajectory of the professional development of pedagogical workers: a brochure for the Standard program of professional development of managers and pedagogical workers of centers of professional development of pedagogical workers]. Kyiv: UIRO. URL : https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/broshura_6_planuvannya_indyvidualnoyi_trayektoriyi_profesijnogo_rozvytku.pdf [in Ukrainian].

24. Suchasnyy psykholoho-pedahohichnyy slovnyk (2016). [Modern psychological and pedagogical dictionary]. / avt. kol. za zah. red. O. I. Shapran. Pereyaslav-Khmelnitsky (Kyivska oblast): Dombrovska Ya. M. [in Ukrainian].

25. Plumachnyy slovnyk ukrayinskoyi movy (2013). [Interpretive dictionary of the Ukrainian

language]. / upor. N. Kusaykyna, Yu. Tsybulnyk. KH. : Knyzhkovyy klub «Klub simeynoho dozvillya». [in Ukrainian].

26. Shapovalova, N. P. (2023). Profilne navchannya v konteksti NUSH: iz dosvidu roboty litseyiv Poltavskoyi oblasti [Professional training in the context of the National University of Higher Education: from the experience of the lyceums of the Poltava region]. *Imidzh suchasnoho pedahoha* [The image of a modern teacher]. 6, 67–75. URL : <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/290135/284856> [in Ukrainian].

27. Yasinska, N. V. (2022). Suchasna nauka pro proyektuvannya indyvidualnoyi osvithnoyi trayektoriyi pedahoha v systemi neperervnoyi osvity [Modern science of designing the individual educational trajectory of a teacher in the system of continuous education]. *Pedahohichnyy poshuk* [Pedagogical search]. 2, 49–53. URL : <http://surl.li/nwqsg> [in Ukrainian].

28. Riznyk, V., Kulko, V., Lebedyk, L., Dudko, S., & Strelnikov, V. (2024). Innovative methods in the design of the pedagogical process, based on constructive efficiency. *Revista Conrado*, 20(97), 332–338. URL : <https://conrado.ucf.edu.cu/index.php/conrado/article/view/3664>

Цитувати: Стрельников В. Ю. Філософія проектування і реалізації індивідуальної освітньої траєкторії педагога в умовах війни. *Постметодика*. 2024. № 2. С. 21–31.

Strelnikov V. Yu. (2024). Filosofiia proiektuvannya i realizatsii indyvidualnoi osvithnoi traiektorii pedahoha v umovakh viyny. [Philosophy of designing and implementing the individual educational trajectory of a teacher under conditions of war] *Postmetodyka*. 2 (143). 21-31. [in Ukrainian]. URL : <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/1866>